



at
AARHUS TEATER

DEN GERRIGE

AARHUS TEATER
Store Scene
Premiere
6. september 2013





Jesper Dupont · Laura Christensen



Niels Ellegård

ET RAP for Molière

Interview med instruktør Runar Hodne

Af dramaturg **Hanne Lund Joensen**

I Æsops fabel *Gnieren* begraver en mand sit guld ved bymuren. Han bruger aldrig af det, men graver det ofte op for at kigge til det. En dag finder manden kun et tomt hul ved bymuren, og han fortvivles. En velmenende sjæl råder ham til at putte en sten i hullet og komme og kigge på den i stedet, for han brugte jo alligevel aldrig af guldet.

Flablen viser, at det er ligegyldigt at eje noget, hvis man ikke bruger det. Er det det samme dilemma Harpagon står i?

Ja – for Harpagon er der sket det, at guldets materielle værdi er blevet selve livets indhold. Han har tabt sit liv til guldet. Al moral og etik har måttet vige pladsen for kampen om pengene. Og jo flere penge Harpagon har, jo mere frygter han at miste dem. Derfor bliver hele universet omkring ham styret af hans frygt for at blive frastjålet sine penge.

På hvilken måde påvirker det hans omgivelser?

Det regime, som Harpagon regerer i, er under pres fra unge menneskers naturlige behov for at realisere deres potentiale og skabe sig en fremtid. Harpavons angst for at miste kontrollen får ham til at se på verden med et frygtsomt blik. Han tillægger alle omkring sig den samme nærighed og det samme magtbegær, som han selv besidder, og systemet bliver inficeret af angst. Fordi mennesket definerer sig selv i mødet med sine omgivelser og i spejlingen med andre mennesker, tager personerne i Harpavons verden farve af hans mistro og angst, når de spejler sig i ham. Spejlingen som billede på forholdet mennesker imellem ses som et gennemgående motiv i Molières komedie – i replikkerne, scenerne imellem og i hele den måde situationerne er opbygget på.

I forbindelse med denne opsætning af *Den Gerrige* har du kaldt Harpavons magtsystem for et totalitært system. Kan du uddybe det?

Ligesom med pengene så fungerer det sådan, at jo mere magt, Harpagon har, jo mere frygter han at miste den. Hvis man besidder en nærmest enevældig magt i et system, er det ekstremt skræmmende, at et tilsyneladende andet system står klar i kulissen for at overtage. Men et system vil uvægerligt blive overtaget af et andet, og ofte vil et systemskifte møde stærk modstand fra dem, der besidder magten. Truslen fra et nyt system kan få magten til at stivne og korrumpere i det gamle system. Harpagon ser trusler overalt og udøver derfor en

meget stor og ofte meningsløs modstand mod ethvert tænkeligt angreb på hans position. Derfor bliver han også en komisk figur, der ligner den despot, der klynger sig til sin position længe efter, at han har tabt den.

Selv om Molière ofte revsede systemets magthavere i sine komedier, opnåede han stor anseelse under den franske kong Ludvig d. 14, også kendt som Solkongen. Kan du give et billede af den virkelighed, Molière skrev sin komedie ind i?

Ludvig d. 14. nærede en enestående interesse for kunst og kultur og et hidtil uset fokus på kulturpolitik. Kunsten blev anset som et instrument i den kongelige politik og skulle bakke kongen op i iscenesættelsen af hans egen gudgivne position. Det var et rigtigt magtsystem, hvor de totalitære magtstrukturer var meget tydelige. Molière kom nærmest til at indtage narrens position i Ludvig d. 14's hof. I hans teaterstykker gentog han magtspillet igen og igen. Under komediens overflade viste han kongen magtens væsen, dens sårbarhed og idioti og udfordrede dermed det bestående. Den konservering og koncentration af magt og privilegier, som var til stede på Molières tid, førte jo også senere til et voldsomt systemskifte med den franske revolution.

Hvilken betydning har denne virkelighed haft for din iscenesættelse?

Barokken er en meget kodet stilretning, og den kraftige iscenesættelse af privilegier og position, der finder sted, skaber en helt særegen samværsform og et særligt sprog. Det er klart, at den virkelighed er afgørende i forståelsen af Molière. Molières dramatik er fyldt med retoriske finesser og citater fra klassiske værker, men er samtidig udsprunget af det folkelige, af gade-teater og *commedia dell'arte*. Molières succes afhæng af høj grad af hans præcist og balancerede latterliggørelse af sit publikum og deriblandt altså også af kongen. Molière var selv skuespiller og spillede ofte hovedrollerne i sine egne komedier, og man oplever, at Molières dramatik først virkelig fungerer, når det får liv på scenen. Først når situationerne realiseres med skuespillerens kraft og fantasi, forstår man dybden af det menneskelige portræt. Jeg er sikker på, at Molières eviggyldighed primært er skabt af hans evne til at udstille den menneskelige naturs mange paradokser. Han trænger igennem enhver epoke, fordi alle genkender disse portrætter af det menneskelige. Og det er her, grundsubstansen til en iscenesættelse af Molière skal findes i dag, mener jeg.

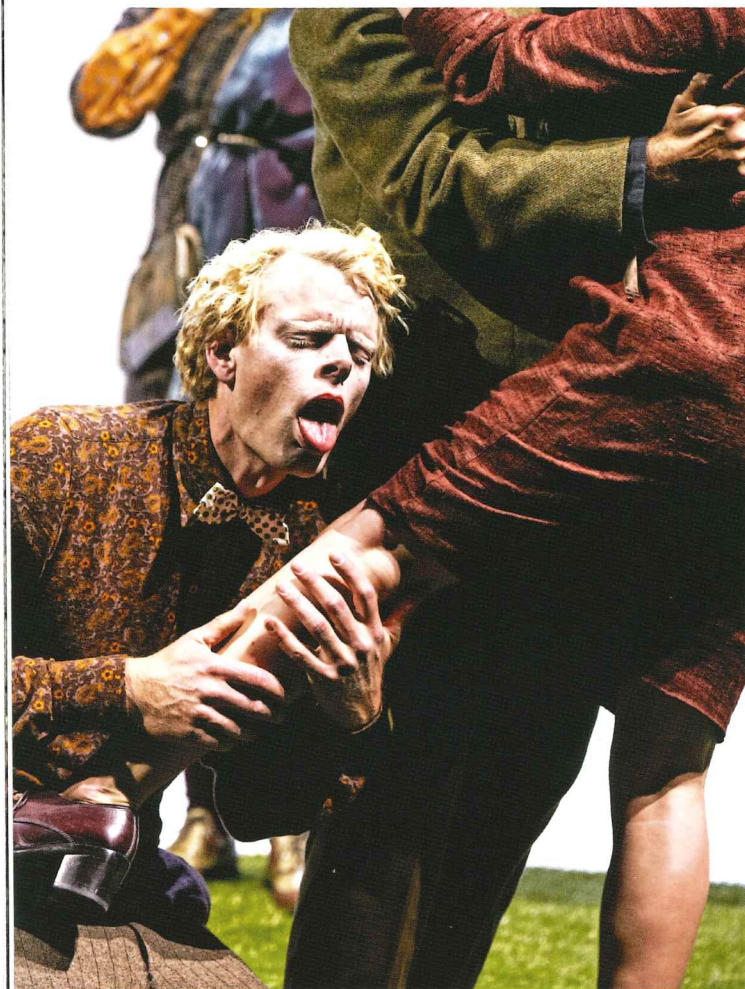
Hvad har den meget kodede barokke stil betydet for scenografien?

Scenografien forholder sig til barokken, men piller koderne fra hinanden. Barokkens fokus på teatralitet og iscenesættelse skaber en voldsom spænding mellem virkelighed og fiktion. I barokken fremstår virkeligheden nærmest som teater. Alt var iscenesat – menneskene, bygningerne, selv naturen. Netop spillet mellem realitet og repræsentation og et system, hvor meget faste koder pludselig falder fra hinanden, har været grundlæggende for Markus Karner og Ane Aasheims arbejde med scenografi og kostumer.

Og hvad er det med de der levende ænder på scenen?

Ænderne giver en ekstra dimension til spillet. På scenen er alt jo normalt pr. definition iscenesat. Det iscenesatte udfordres hele tiden af ændernes realitet – af det liv, vi ikke kan iscenesætte og styre. Så ænderne fungerer også som en lille hilsen fra Molière. De minder os med deres uforudsigelighed om, at vi ikke skal fortabe os i logikken eller sandsynligheden, men realisere teater som teater og komedie som komedie.

Jacob Madsen Kvols



Niels Ellegaard · Sicilia Gadborg Høegh · Jacob Madsen Kvols · Laura Christensen



Niels Ellegaard · Sicilia Gadborg Høegh · Merete Hegner · Laura Christensen · Jacob Madsen Kvols





GNIEREN

En gnier solgte sin ejendom og købte en klump guld, og denne gravede han ned foran bymuren og kom hele tiden for at besøge den. En af de mænd, der arbejdede i nærheden af stedet, holdt øje med hans kommen og gåen og gættede sandheden, og han tog guldet, da ejeren var gået. Denne kom tilbage og opdagede, at stedet var tomt, og han græd, mens han rev sig i håret. En mand, der havde set hans store sorg og hørte om årsagen, sagde til ham: "Du skal ikke være ked af det! Tag en sten og læg den ned på det samme sted og lad, som om guldet ligger der. Du brugte det jo ikke, da det var der!"





Laura Christensen · Jacob Madsen Kvols · Merete Hegner · Sicilia Gadborg Høegh



Instruktør

RUNAR HODNE

Den norske instruktør Runar Hodne er uddannet teater- og filminstruktør fra Statens Teaterhøgskole i Oslo. Runar Hodne har høstet stor anerkendelse som instruktør af en række forestillinger på blandt andet Nationaltheatret i Oslo. På Aarhus Teater iscenesatte han i 2009 Kafkas *Slottet*, med Niels Ellegaard i hovedrollen, og i 2011 klassikeren *Kasimir* og *Karoline* mens han på Aalborg Teater har stået bag forestillingerne *Anna Karenina* af Leo Tolstoj (2005), *Maria Stuart* af Friedrich Schiller (2008) og *Helligtrekongersaften* af Shakespeare (2011). I 2012 iscenesatte han *En skærsommernats drøm* på Det Kongelige Teater. Runar Hodne har været nomineret til og modtaget flere Reumertpriser.

Scenograf

MARKUS KARNER

Markus Karner er uddannet i teatervidenskab og tysk litteratur fra Freien Universität Berlin. Han har siden 2005 arbejdet som freelance scenograf og kostumedesigner for teater og opera. Markus Karner har skabt universer til vidt forskellige dramatikeres stykker på bl.a. Komische Oper Berlin, Schauspiel Frankfurt, Volkstheater München, Oldenburgisches Staatstheater, Nationaltheater Mannheim, Staatsschauspiel Dresden og Deutsches Theater Berlin. Markus Karner har tidligere arbejdet sammen med Runar Hodne på Oslo National Academy of the Arts.

Kostumedesigner

ANE AASHEIM

Den norske kostumedesigner Ane Aasheim er uddannet ved Esmod Designskole og har arbejdet som kostumedesigner siden endt uddannelse i 1996. Hun har bl.a. stået for design til: *En folkefjende*, *Romeo og Julie*, *Faderen*, *Uskyld*, *Othello* og *Jeanne d'Arc*, alle på Nationaltheatret i Oslo. Ane Aasheim har desuden arbejdet med en række produktioner ved Riksteatret, Det Norske Teatret, Den Nationale Scene, Røndelag Teater og Den Norske Opera.

Lysdesigner

ULRIK GAD

Ulrik Gad er uddannet fra Statens Teaterskole i 2001. Han har siden fungeret som freelance lysdesigner på dramatiske og musikdramatiske produktioner i Danmark, Norge, Sverige og Tyskland. Ulrik Gad har siden 2009 desuden fungeret som uddannelsesansvarlig for lysuddannelsen på Statens Teaterskole i København. På Aarhus Teater har Ulrik Gad tidligere lavet lysdesign til *Kasimir* og *Karoline* som Runar Hodne iscenesatte i 2011. De to har også tidligere arbejdet sammen om forestillingen *Anna Karenina* på Aalborg Teater i 2005.



Thomas Bang · Niels Ellegaard



Jens Zacho Böye · Bue Wandahl · Ulrik Waarli Grimstad · Jesper Dupont





Bue Wandahl



Laura Christensen

Jesper Dupont

Kongelig KOMMIKER

Af dramaturg Hanne Lund Joensen

Molière er født under navnet Jean-Baptiste Poquelin i 1622. Molière levede i en tid, hvor teatret havde stor betydning, og både som dramatiker, teaterinstruktør, teaterchef og skuespiller udtrykte han sig gennem teatret. Et teater, der fungerede som et vigtigt medie i Ludvig d. 14.'s barokke hof og et medie, som Molière i den grad har præget.

Molière var født ind i møbelpolstrerfaget og tiltænkt en fremtid ved hoffet i Paris ligesom sin far. Men i 1643 brød han med forventningerne og stiftede en teatertrup. Teaterfaget var en langt mindre respektabel levevej, og man mener, at det kan være af hensyn til sin far, at Jean-Baptiste skiftede navnet Poquelin ud med kunstnernavnet Molière. Det så i første omgang også ud til at være et katastrofalt valg, den unge Molière havde truffet. Truppens succes udeblev, mens gælden voksede, og efter en tur i gældsfængsel måtte Molière drage på turné i provinsen – en turné der varede 13 år. Det var her, han begyndte at skrive sine komedier inspireret af gade-teatret, karnevallet og commedia dell'arte-traditionen.

I 1658 førte Molières veje ham dog tilbage til hoffet, da den trup, han nu var leder af, blev inviteret til at spille for kongen. Molières trup vandt kongens gunst og fik fast offentligt spillested i Paris. Molière skrev både typekomedier, farcer og komedie-balletter til hoffet, men fra og med komedien *De ziirlige damer* (*Les Précieuses ridicules*, 1659), der gjorde grin med samtidens manierede sprog, begyndte Molière at skrive en række samfundsrevsende komedier. Da *Fruentimmerskolen* (*Ecole de femmes*, 1662), som spidder den autoritære opdragelse og det patriarkalske ægteskab, blev præsenteret for kongen, blev den voldsomt kritiseret. Kirken og borgerskabet mente, at Molières komedie undergravede tidens moral.

I Molières samtid var det ikke unormalt, at samfundsdebatten kørte gennem små satirisk-kritiske skuespil, og Molière kom selv med to indlæg i den kunstdebat, der opstod i kølvandet på *Fruentimmerskolen*. Først den satiriske enakter *Kritik af Fruentimmerskolen* (*Critique de l'École des femmes*, 1663) og siden meta-komedien *Forspil i Versailles* (*L'Impromptu de Versailles*, 1663). Molière argumenterede grundlæggende for to ting i sine indlæg i debatten. I en tid der var præget af det Franske Akademis institutionaliserede poetik-regler, hvor tragedien indtog den litterære førsteplads, kæmpede Molière for en accept af komedien som legitim litterær genre. Derudover argumenterede Molière for at fastholde friheden til at ytre sig. Det er dog nok især den række af populære komedier, han skrev de følgende år, der har været med til at ændre på komediegenrens status fra ufarligt farceagtigt klovneri til en potent kunstform, der tages seriøst.

Molières evne til at udstille samtidens manerer og karaktertyper skaffede ham mange venner og mange fjender. Så selvom han var under kongens gunst, var han altså også en mand i opposition til sin tid - og det var man ikke ustraffet. Ind i mellem var kritikerne for magtfulde, og Molière måtte nedtone sin satiriske pen. Særligt meget storm var der om *Tartuffe* (*Tartuffe*, 1664), hvis udstilling af religiøst hykleri måtte omskrives to gange før stykket kunne accepteres. Generelt holdt Ludvig d. 14. dog hånden over Molière, også selvom satiren udstillede hoffets nærmeste.

Teatret var Molières liv, og det blev også hans død. I 1673 blev Molière ironisk nok syg på scenen, mens han spillede hovedrollen i sin egen *Den indbildt syge* (*Le malade imaginaire*, 1673). Det var dog ikke indbildning, for han døde få timer senere i sit hjem. Kirken ville ikke tillade en begravelse i indviet jord, da Molière ikke havde nået at afsværge sit kald som skuespiller sådan, som kirkens regler bød det. Kong Ludvig d. 14. sørgede dog for, at 1600-tallets største franske dramatiker kunne blive begravet, men det måtte foregå i nattens mulm og mørke.

Selvom Molière spillede en af sine egne hovedroller, da døden indhentede ham, gik hans karakterer ikke med ham i graven. Molière skrev om grundkonflikterne i forhold til det at være menneske, og derfor har hans komedier stadig kraft. Hans teater var inspireret af folkelig komik, skabt med et sikkert dramatisk greb af en forfatter, der også selv var skuespiller, og det når dybt ned i den menneskelige karakter. Både de lystige og de mere foruroligende sider. Derfor genkender vi den gerrige Harpagon, og derfor kan vi grine og græde over ham.

Merete Hegner · Sicilia Gadborg Høegh



Laura Christensen · Jacob Madsen Kvols







Bue Wandahl
Jesper Dupont
Jacob Madsen Kvols
Louise Scheel
Niels Ellegaard



Bue Wandahl
Jesper Dupont
Jacob Madsen Kvols
Louise Scheel
Niels Ellegaard

DEN GERRIGE
Af **Jean Baptiste Molière**

Bearbejdet
til Aarhus Teater af
RUNAR HODNE
Isenesættelse
RUNAR HODNE
Scenografi
MARKUS KARNER
Kostumedesign
ANE AASHEIM
Lysdesign
ULRIK GAD
Oversættelse
JESPER KJÆR

Harpagon
NIELS ELLEGAARD
Élise
LAURA CHRISTENSEN
Cléante
JACOB MADSEN KVOLS
Valère
JESPER DUPONT
Mariane
SICILIA GADBORG HØEGH
Frosine
MERETE HEGNER
La Flèche
THOMAS BANG
Mester Jacques
BUE WANDAHL
Mester Simon
KIM VEISGAARD
Grev Anselme
JENS ZACHO BÖYE
La Merluche
LOUISE SCHEEL*
Politikommisær
ULRIK WAARLI GRIMSTAD*

*3. årselever fra Skuespilleruddannelsen
ved Aarhus Teater i scenetjeneste

PRODUKTIONSTEAM
Producent
Mikkel Rønnow
Dramaturg
Hanne Lund Joensen
Forestillingsleder
Trine Tue
Regissør
Claus Mydtskov
Markedsføring
Agnete Krogh
Skuespillerrepræsentant
Kim Veisgaard
Sufflør
Birgitte Hansen
Lysansvarlig
Anders Tinggaard
Lydansvarlig
Kim Engelbrecht
Scenen
Karin Grouleff
Jacob Rosenberg
Malersal
Søren Harder
Smed
Michael Christenen
Snedker
Jens Andersen
Rekvisitør
Ditte Marie Winther
Skræddersal
Bente Bilde
Sminke/mask
Kira Stochholm Exe

MUSIK BRUGT I DEN GERRIGE
Silvius Leopold Weiss (1687-1750):
Tombeau Sur La Mort De M. Comte Logy
Car Friederich Abel (1723-1787):
Suite in D-Major
Johan Sebastian Bach (1685-1750):
Sonata in G-Minor (Siciliana),
French Suite No. 1 D-Minor,
Sonata WQ. 132
Domenico Scarlatti (1685-1757):
Harpicord Sonata in A,
Harpicord Sonata E-Flat,
Sonata KK.15,
Sonata KK.33,
Keyboard Sonata in E-Major,
Keyboard Sonata in C-Major
Georg Philipp Telemann (1681-1767):
Fantasie No. 1-3-4-7-8-11,
Oboe Concerto in D TV.51,
Oboe Concerto in C,
Oboe D'Amore Concerto in A
Matti Bye (f. 1966):
The Girl in The Tree
Daft Punk (feat. Pharrell Williams):
Get Lucky
Charles Singleton (1913-1985) /
Eddie Snyder (1919-2011):
Spanish Eyes

Afvikling sminke/mask
Jenni Koch
Kira Stochholm Exe
Påklæder
Janne Boisen

Afvikling lys/lyd
Emil Jacobsen
Kresten Østergaard

Afvikling scene
Jacob Meyer Rosenberg
Kristian Havmand Andreassen
Jesper Goosman
Ole Gade Olesen
Karin Grouleff
Alex Sørensen

Premiere
Aarhus Teater
Store Scene
6. september 2013

Forestillingens varighed
ca. 2 timer og 20 minutter
inkl. pause

Programredaktion
Hanne Lund Joensen,
Agnete Krogh
Foto fra afsluttende prøver
Rasmus Baaner m.fl.
Program layout
Jørn Moesgård as
Tryk
EJ Graphic



Ulrik Waarli Grimstad

DE STØTTER
AARHUS TEATER
FORESTILLINGSPONSOR
VILHELM KIERS FOND

MEDIEPARTNER
Jyllands-Posten
www.jp.dk

LEVERANDØRSPONSORER
kvadrat
www.kvadrat.dk

BANG & OLUFSEN
www.bang-olufsen.com

EVENTPARTNERE
Søren Jensen
Rådgivende Ingeniørfirma
www.sj.dk
STIBO
www.stibo.com

Kulturministeriet
Kulturministeriet støtter
Aarhus Teater

Tak til
Niels Rasmussen



AARHUS TEATERS
SAMARBEJDSPARTNERE
Arkitektfirmaet C.F. Møller A/S
Advokatfirmaet Energi & Miljø
AFA JCDecaux as
Bravida Danmark A/S
Danmon Systems Group A/S
Dansk Administrations Center A/S
Danske Bank
DELACOUR
EJ Graphic A/S
El:con
Epenion
Handelsbanken
Harboe Skilte A/S
Heyday ApS
Holst, Advokater
Hustømmerne A/S
JKS
Jyske Bank
Jørn Moesgård as
KPMG
Lindpro
Malermester Erik Dalsgaard A/S
Mangaard Travel Group
Nordea
Nykredit
PwC
Schouw & Co.
Spar Nord Bank
Stark
Aarhus Havn